

JUDr. Alena SCHILLEROVÁ, Ph.D.
místopředsedkyně vlády a ministryně financí

PID: MFCRBXJVAE

Č. j.: MF-20103/2021/2501-2

Počet listů: 2

Praha 30. červen 2021

Vážený pane předsedo,

usnesením Hospodářského výboru PSP z 58. schůze ze dne 10. června 2021 jsem byla vyzvána „k bezodkladnému zveřejnění možných dopadů systémové neplatnosti smluv investičního životního pojištění na státní rozpočet, zejména v případě vrácení daňových bonusů ze strany právnických i fyzických osob“.

Dovolte mi na tento podnět reagovat.

Obecně konstatuji, že neplatnost smlouvy investičního životního pojištění by měla pozitivní efekt na inkaso daně z příjmů fyzických osob, a to z titulu nutnosti dodanění již uplatněných částek zaplacených pojistného na životní pojištění jako nezdanitelné části základu daně, z titulu zániku možnosti uplatnění v dalších letech, a dále z titulu nutnosti dodanění příspěvků hrazených zaměstnavatelem.

V minulých letech byla výše daňové úlevy z titulu uplatněných částek zaplacených příspěvků životního pojištění jako nezdanitelné části základu daně, odhadována ve výši cca 1,4 mld. Kč ročně na úrovni veřejných rozpočtů.

Skutečná výše dopadu by byla ovlivněna množstvím stávajících či příštích sporů o zneplatnění smlouvy.

Pro přesné a konkrétní vymezení možných daňových konsekvencí absentuje celá řada vstupů, zejména odhad počtu možného počtu zneplatněných smluv. I když základním vstupním faktorem je informace o rozhodnutí o neplatnosti pojistné smlouvy na uzavřené životní pojištění, není však již vymezené, v jakém rozsahu je rozhodnutí o neplatnosti smlouvy učiněno, a to buď od samého počátku, či od okamžiku rozhodnutí o neplatnosti.

Důležitým faktorem ovlivňujícím možné daňové vztahy je pak skutečnost, zda se jedná o smlouvu uzavřenou před 1. 1. 2015, nebo po tomto datu, kdy došlo k výrazným úpravám daňového režimu fyzických osob u soukromého životního pojištění, zejména s ohledem na do té doby časté průběžné výplaty prostředků z tohoto systému investičního životního pojištění. Zřejmě je většina těchto rozhodnutí směřována do oblasti smluv uzavíraných po roce 2005 a do roku 2015. Je pravděpodobné, že výstupy z rozhodnutí soudů nebudou vždy identické, jak již

bylo uvedeno, smlouvy mohou být zneplatněny od samého jejich vzniku, mohou být zneplatněny od okamžiku rozhodnutí, nebo je výstup orientován pouze na parciální řešení, které se navíc nemusí dotýkat daňové problematiky, resp. příspěvků do systému životního pojištění.

V případě, kdy je smlouva vyhlášena za neplatnou od samého začátku, je nutné pohlížet na příspěvky jako na částky neoprávněně snižující základ daně fyzické osoby či v případě příspěvků od zaměstnavatele neoprávněně požívající osvobození od daně z příjmů ze závislé činnosti. Obecně je tedy nutné částky na životní pojištění dodanit prostřednictvím podaného dodatečného daňového přiznání či je zřejmě navrátit zpět příspěvovateli (zaměstnavateli), přičemž speciální ustanovení zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění (dále také „zákon o daních z příjmů“) o navrácení - dodání neoprávněně čerpaných zvýhodněných částek nebudou použita. V těchto případech bude důležitou roli hrát ve vztahu k zneplatněným smlouvám jejich „stáří“ v návaznosti na existenci prekluzivní lhůty pro stanovení daně.

V případě zneplatnění smlouvy od jiného okamžiku v návaznosti na rozhodnutí, tzn., dojde v určitém okamžiku k zániku smlouvy, lze na ni pohlížet jako na předčasně ukončenou. V těchto případech je již možno nahlížet na příspěvky, u nichž zaniká daňové zvýhodnění, plně v souladu s jednotlivými ustanoveními zákona o daních z příjmů postihující částky příspěvků na pojistné pozbývající daňového zvýhodnění, a to jak vůči příspěvkům samotné fyzické osoby tak i příspěvkům, které za tuto osobu – zaměstnance hradí zaměstnavatel.

Z pohledu daně z příjmů právnických osob lze odpovědět pouze velice obecně.

Pokud smlouva bude zrušena celá či v části, která se týká části příspěvku placeného zaměstnavatelem, může mít toto zrušení dopad na stanovení základu daně z příjmů u zaměstnavatele. Podle ustanovení § 24 odst. 2 písm. j) zákona o daních z příjmů jsou daňově uznatelné náklady na práva zaměstnanců vyplývající z kolektivní smlouvy či z jiného vnitřního předpisu.

V případě zneplatnění smlouvy tedy může dojít k situaci, že zaplacené příspěvky zaměstnavatele nebudou v souladu s tímto předpisem, a tudíž se náklady stanou neúčinnými v základu daně zaměstnavatele.

V této situaci by měl teoreticky zaměstnavatel povinnost podat dodatečné daňové přiznání a předmětné náklady dodanit. Na tuto povinnost se vztahuje tzv. prekluzivní lhůta, lhůta pro stanovení daně je vymezena v § 148 zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, v platném znění, který stanoví, že daň nelze stanovit po uplynutí lhůty pro stanovení daně, která činí tři roky. V specifických případech může být tato lhůta prodloužena.

S pozdravem

Vážený pan
Ing. Radim Fiala

předseda Hospodářského výboru PSP ČR